

Historisch Bouwfragmentendepot

Tien jaar in bedrijf

Decennialang hebben vrijwilligers historische bouwmaterialen van de slopershamer gered en samengebracht op landgoed De Mellard bij Valburg. In 2005 stemde de Provincie Gelderland ermee in dat Monumentenwacht Gelderland het beheer van deze bonte verzameling bouwfragmenten overnam. Een jaar later konden de objecten worden overgebracht naar een nabij gelegen voormalige landbouwschuur, die hiervoor werd ingericht. Weer een jaar later was alles gesorteerd en gearchiveerd en ging het Historisch Bouwfragmentendepot daadwerkelijk 'draaien'. Ernst van der Grijp, directeur Monumentenwacht Gelderland, blikt na tien operationele jaren terug en vooruit.

Ernst van der Grijp

“Het Depot is een ideële instelling. Het doel is waardevol bouwhistorisch materiaal veilig te stellen en op een passende manier te laten hergebruiken. Daarmee wordt bijgedragen aan een duurzame monumentenzorg. Daar komt bij dat historische materialen en constructies vaak kwalitatief beter zijn dan nieuwe. Verder zijn ze

bijna altijd beter passend in een monumentale omgeving.

Als Monumentenwacht beschikken we over een fijnvertakt netwerk. Onze medewerkers onderhouden contacten met talloze monumenteigenaren, kerkbesturen, beheerstichtingen, overheden en bedrijven in de erfgoedsector. Dat komt goed van pas. Als ergens bruikbaar historisch materiaal beschikbaar is of komt, zijn zij vaak snel op de hoogte.

Veel gemeenten en organisaties weten ons inmiddels te vinden. Een leuk voorbeeld: toen er onlangs vanwege de verbreding van de Waal bij Nijmegen tien historische boerderijen moesten

worden verwijderd, heeft de monumentencommissie bepaald dat wij alle waardevolle bouwfragmenten veilig mochten stellen.

Met ingang van dit jaar vormt het Depot een vast onderdeel van ons takenpakket. Dat betekent meer zekerheid, zowel in financieel opzicht als wat betreft de continuïteit. Het is bovendien een stimulans om verder vooruit te kijken. Ik zou bijvoorbeeld graag zien dat in de toekomst ook aannemers ons inzien als ergens historisch materiaal vrijkomt. Het lijkt me goed als er in de kwaliteitsregeling Kennis&Kunde een dergelijke bepaling wordt opgenomen. Stimulering van hergebruik is immers van belang voor de hele sector.

Een andere wens is om nauwer te gaan samenwerken met restauratie-opleidingen. Leerlingen kunnen via het Depot kennismaken met vele historische materialen en constructies. Als zij beschadigde of incomplete bouwfragmenten herstellen, snijdt het mes aan twee kanten: leerlingen doen exclusieve ervaring op en door hun inbreng worden de objecten aantrekkelijker voor hergebruik door onze afnemers.”

Drie geslaagde gevallen van herbestemming

De bouwfragmenten in het Depot in Valburg zijn afkomstig uit allerlei gebouwen en plaatsen. Vroeg of laat krijgen ze ergens een nieuwe functie en ook die kan heel verschillend zijn. De herkomst, het verblijf in het Depot en de herbestemming door een nieuwe eigenaar leveren vaak mooie verhalen op. Verhalen die laten zien hoe nuttig, verrassend of bevredigend het kan zijn om historische bouwfragmenten een nieuw leven te geven. Hier een korte presentatie van drie opmerkelijke cases.

Hans Fransen bij een van de schuifdeuren

Van schoolvloer tot dakbeschot

De voormalige boerderij in Batenburg die Hans Fransen met zijn gezin een paar jaar geleden kocht, verkeerde in erbarmelijke staat. Ze wisten dat, maar de plek is prachtig en ze wilden graag een historisch pand. Natuurlijk werden er direct plannen gemaakt om het nieuwe bezit te verbeteren. Daarbij werd ondersteuning verleend door bouwbegeleider en plaatsgenoot Jacques Luyten. Hij adviseerde de familie lid te worden van Monumentenwacht Gelderland, wat ze onmiddellijk deden.

De eerste inspectie leverde zoals verwacht een groot aantal verbeterpunten op. Het meest urgent was herstel van het dak. Daarvoor waren flink wat balken en een grote hoeveelheid houten delen (planken) nodig. Op het Depot was kort tevoren een flinke partij hout bezorgd, afkomstig van de vloeren van een gesloopte school in Tiel. Deze gemeente voert 'groenslopen-beleid', wat inhoudt dat er zo min mogelijk herbruikbaar materiaal verloren mag gaan.

Een deal was snel gesloten. Fransen nam de hele partij van ongeveer 800 m² houten delen over. Daarmee kon hij niet alleen een solide dakbeschot aanbrengen, maar ook verschillende

vloeren vervangen. Daarnaast kocht hij een aantal gordingen om tot ribben te verzagen. Hij kijkt om diverse redenen met grote tevredenheid terug op de samenwerking met het Depot. "Ik heb voor een gunstige prijs degelijk materiaal kunnen kopen dat uitstekend past in dit gebouw. Bovendien heb ik allerlei praktische adviezen gekregen voor mijn verbouwing, zonder dat mij iets werd opgedrongen."

Fransen is met zijn aannemer nog regelmatig op het Depot teruggekeerd. Ze haalden er onder meer twee bij het interieur passende schuifdeuren en een nostalgische wasbak. Ook leverden zij er een partij overtollige muurankers in. "Ik vind het Depot een prima instelling. Je kunt er van alles vinden, je krijgt er goed advies, en dat allemaal in een prettige sfeer. Ik kan iedereen aanraden er eens te gaan kijken."

Herontdekking van een grenspaal

Bauke Tijmstra uit Velp wandelt tijdens zijn vakanties graag in de Achterhoekse grensstreek. Daarnaast is hij geïnteresseerd in geschiedenis. Omdat hij tijdens zijn wandelingen regelmatig historische grenspalen tegenkwam, is hij zich daarin gaan verdiepen. Hij zoekt ze op en fotografeert ze. In 2016 ontdekte hij dat grenspaal 39, die bij Zwillbroek/Zwillbrock zou moeten staan, niet meer te vinden was. Daarop startte hij een onderzoek. Via-via belandde hij eerst bij het Museum voor Moderne Kunst Arnhem. Daar had de steen lange tijd gestaan, maar inmiddels was hij er niet meer. Tijmstra bleef verder speuren, benaderde iedereen die hem verder zou kunnen helpen en... kreeg toen een mailtje van het Historisch Bouwfragmentendepot. Nadat de loodzware grenspaal van zijn pallet was gelicht, kon Tijmstra duidelijk het uitgehouwen wapen van Münster zien. Dit was hem! Inmiddels is de steen overgebracht naar het streekmuseum in Winterswijk, waar hij in volle glorie te bewonderen is.

Zie ook: www.omroepgelderland.nl/nieuws/2130297/Help-Grenspaal-39-is-zoek

Reparatiehout voor de tabaksschuur

Annechien Vergeer

Leon Embregts geeft de liplas tussen het bestaande en het 'nieuwe' hout aan

Een derde gebintstijl met eveneens een slechte onderkant werd ingekort en van een poer met peulhout voorzien

In 2014 betrok de familie Vergeer een achttiende-eeuwse boerderij in het Rivierengebied. Daarbij hoort ook een authentieke tabaksschuur. Hoewel deze in de loop der tijd diverse aanpassingen heeft ondergaan, zijn de gebinten en de verdere houten hoofdconstructie nog origineel. Het geheel is een charmant ratjetoe van kromme stammen en balken van uiteenlopende houtsoorten.

“Bij inspectie door Monumentenwacht bleek dat de onderkanten van twee gebintstijlen grotendeels verrot waren. Dat kwam door later aangebracht metselwerk, dat vochtig bleef”, vertelt Annechien Vergeer. “Ik vind dat je voor een historisch bouwwerk goed moet zorgen. Daarom heb ik in het register Kennis&Kunde een gekwalificeerde aannemer gezocht en aangegeven dat ik vakkundig herstel wilde met historisch materiaal.”

Leon Embregts, projectleider bij het bedrijf dat de werkzaamheden uitvoerde, vertelt dat hij eerst in de eigen voorraad heeft gezocht naar geschikt oud balkhout. “Maar wij hadden dat niet in de goede maat. Je kan natuurlijk een bredere balk verzagen, maar dan kan je net zo goed een nieuwe gebruiken. Toen zijn we gaan kijken bij het Depot. Daar vonden we precies wat we zochten. Deze reparatie past perfect bij de constructie en de sfeer van deze tabaksschuur.”

Mevrouw Vergeer trof in het Depot ook nog een oud opgeklampt deurtje aan. “Ook dat kon ik goed gebruiken. Een van de mestdeuren van de schuur was namelijk hard aan vervanging toe. Ik moest de nieuwe oude deur wel op maat maken, maar dat soort kluswerk doe ik graag. Het geeft veel voldoening als je iets op de traditionele manier kunt herstellen.”

Wie weet het?

Op het Depot belanden soms bouwfragmenten waarvan niemand direct weet wat het is. Zo ontvingen we deze plaat hardboard, waarin 24 glazen rondjes zijn aangebracht. Inmiddels is het hoe en waarom van dit curieuze object bekend. Als u de juiste oplossing vóór 1 september 2017 mailt naar : m.vandinteren@monumentenwacht-gld.nl, maakt u kans op een exclusieve rondleiding door ons Depot. Met koffie, gebak en een attentie.

Hebt u iets in de aanbieding?

Liggen er bij u in de schuur of op de zolder fragmenten of restanten van historische bouwmaterialen waar u best van af wilt? Gaat u iets verbouwen of slopen waarbij historisch materiaal vrijkomt? Of weet u dat ergens anders waardevolle bouwfragmenten beschikbaar zullen komen? Laat het ons dan weten. We kunnen geen vergoeding bieden, maar we komen het materiaal wel kosteloos halen. En het krijgt weer een passende nieuwe bestemming!

Mark van Dinteren, beheerder Historisch Bouwfragmentendepot

“Ik zie regelmatig heel blije mensen”

“We kunnen hier geen grote partijen stenen of dakpannen opslaan, maar we hebben wel heel veel artikelen in kleine hoeveelheden. Vaak vinden klanten een geschikt geheng voor de staldeur of een binnendeur in de juiste stijl. Of nog mooier: precies de goede tegeltjes om de schade in hun gang te herstellen. Het is prachtig om te zien hoe blij die mensen dan vertrekken.”

“Er verdwijnt helaas nog altijd veel herbruikbaar materiaal in de afvalcontainer. Wij proberen binnen onze mogelijkheden te redden wat er te redden valt. Soms worden materialen bezorgd, soms trek ik er met mijn collega Rob de Bruijn en een aanhanger op uit om zelf spullen op te laden. Slopers vinden mij vaak een lastig mannetje. Zij willen snel door. Maar meestal lukt het om goede afspraken te maken.

We kunnen trouwens niet alles wat oud is gebruiken. Je moet kijken of iets voldoende waarde heeft en of er vraag naar is. Soms wringt dat. Bruine wasbakken uit de jaren zeventig kun je gelijk afslaan. Maar laatst kreeg ik een gietijzeren goot aangeboden. Die zijn best bijzonder. Alleen was deze zwaar beschadigd, er is nauwelijks vraag naar en er bestaan goede replica's. Dan besluit je met pijn in het hart het toch maar niet te doen. Ook omdat zo'n object anders waarschijnlijk nog jaren in de weg ligt. Aan binnen- en buitendeuren is wel altijd behoefte.

Net als aan hang- en sluitwerk, balken, houten delen, schouwen, consoles, tegeltjes en alles wat er mooi of interessant uitziet. Vorig jaar heb ik een keer opgeruimd. Dat moest, het werd te vol. Dan kijk je ook naar hoe lang iets al in depot is. Maar de eiken wenteltrap die hier al vanaf het begin staat, kon ik niet wegdoen. Moet je kijken, de leuning is in de spil uitgesneden. Vroeg of laat komt daar iemand voor. En die heeft dan iets heel bijzonders.

We zijn niet alleen maar opslagruimte, we hebben ook een adviesfunctie. Juist hier komen gesprekken los over materialen en constructies. Zo kwamen er eens mensen kijken naar gebintstijlen, want die bij hen thuis vertrouwden ze niet meer. Ik heb toen uitgelegd dat boomstammen altijd met de dunne kant naar beneden werden geplaatst, omdat hogerop, in het bredere deel, gaten werden gemaakt voor dwarsverbindingen. En dat dergelijke staanders sterk genoeg zijn om de zuiver verticale belasting te dragen. Ook als de koeien ervoor gezorgd heb-

ben dat alleen het kernhout over is. Die mensen vertrokken opgelucht en blij dat ze zulke mooie doorleefde gebintstijlen hadden.

Het is eigenlijk het beste als mensen die een historisch pand gaan restaureren of verbouwen, eerst hier komen kijken wat er beschikbaar is. Ik heb bijvoorbeeld een schitterend negentiende-eeuws schuifkozijn staan. De kans dat dat past op de plek van een verrot kozijn, is minimaal. Maar als iemand een buitenmuur opnieuw gaat optrekken, kan het daar uitstekend in worden ingepast. Dus kom gerust een keer kijken. En neem de vrouw mee, want die ziet altijd weer andere leuke dingen, is mijn ervaring.”

Meer weten?

Op www.monumentenwacht-gld.nl/Bouwfragmentendepot/Website/Index.htm vindt u, naast contactgegevens en een routebeschrijving, het actuele aanbod van het Historisch Bouwfragmentendepot. Hebt u interesse in een of meer objecten? Of wilt u zich eens in het Depot komen oriënteren? Maak dan een afspraak met Mark van Dinteren: telefoon 06 - 28 24 28 98, e-mail m.vandinteren@monumentenwacht-gld.nl.